

RegR 4582-2003
2005-06-01

Bistånd enligt socialtjänstlagen

LÄNSRÄTTEN I BLEKINGE LÄN

Rotel 2

DOM

2002-08-26 Meddelad i Karlskrona

Mål nr 670-02

KLAGANDE

H. M.

MOTPART

Barn- och utbildningsnämnden i Sölvesborg

ÖVERKLAGAT BESLUT

Barn- och utbildningsnämndens i Sölvesborg beslut den 5 juni 2002

SAKEN

Bistånd till behandling av spelberoende enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453; SoL)

YRKANDEN M.M.

Genom det överklagade beslutet avslag barn- och utbildningsnämnden H. M.s ansökan om bistånd till vård och behandling på konsultfirma Spelstopp vid tolv tillfällen till en kostnad av 15 000 kr samt bistånd till resekostnader i samband med ovanstående behandling till en kostnad av 14 976 kr. Som skäl för beslutet anfördes att behovet kan tillgodoses genom kommunens öppenvårdsbehandling samt att konsultfirma Spelstopp saknar tillstånd att bedriva behandling.

H. M. överklagar beslutet och yrkar att han skall beviljas bistånd till vård och behandling på konsultfirma Spelstopp vid tolv tillfällen till en kostnad av 15 600 kr samt bistånd till resekostnader med 14 976 kr. Till stöd för sin talan anför han i huvudsak följande. Arne Edström på konsultfirma Spelstopp bedriver inte behandling enligt den s.k. 12-stegsmodellen. Behandlingsbehovet kan således inte tillgodoses genom kommunens egna behandlingsresurser. Kommunens öppen vårdsbehandling bedrivs enligt 12-stegsmodellen och är anpassad för alkohol- och drogmissbrukare. Den saknar således de speciella faktorer som påverkar en spelmissbrukare. Enligt samtal med Lisbeth Gustafsson, tillståndsenheten Länsstyrelsen i Östergötland, är den behandling som Arne Edström genomför utanför hemmet inte tillståndspliktig. Att avslå hans ansökan på den grunden att konsultfirma Spelstopp saknar tillstånd är således felaktigt. Vidare åberopar han Arne Edströms meritförteckning samt en berättelse skriven av sin hustru. Barn- och utbildningsnämnden vidhåller sitt beslut. Länsrätten har den 20 augusti 2002 hållit muntlig förhandling i målet.

DOMSKÄL

Enligt 4 kap. 1 § SoL har den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt rätt till bistånd för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt. Den enskilde skall genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå och biståndet skall utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv.

Av 3 kap. 5 § SoL framgår bl.a. att socialnämndens insatser för den enskilde skall utformas och genomföras tillsammans med honom eller henne. I fråga om åtgärder mot missbruk föreskrivs i 5 kap. 9 § SoL att socialnämnden aktivt skall sörja för att den enskilde missbrukaren får den hjälp och vård som han eller hon behöver för att komma ifrån missbruket. Nämnden skall i samförstånd med den enskilde planera hjälpen och vården och noga bevaka att planen följs.

I förarbetena till 1980 års socialtjänstlag, som alltjämt är av betydelse, uttalades att valet av åtgärder är beroende av förhållandena i det enskilda fallet men att rätten till stöd och hjälp från socialnämnden inte kan avse andra insatser än sådana som bedöms kunna tillgodose den enskildes behov på ett lämpligt sätt. Vidare framhölls att, även om insatserna skall utformas i samförstånd med den enskilde, så kan denne givetvis inte ha en ovillkorlig rätt att erhålla en viss bestämd insats. Vid valet av åtgärd måste därför hänsyn tas till vilka alternativa resurser som finns att tillgå inom kommunen (prop. 1979/80: 1 s. 185). Föreligger flera alternativa likvärdiga insatser fann dock departementschefen "självklart" att "det slutligen måste vara klienten som också gör valet" (prop. 1979/80: 1 s. 209).

I rättspraxis har framhållits att då den enskildes alternativ står mot socialnämndens en sammanvägning måste göras av olika omständigheter, såsom den önskade vårdinsatsens lämplighet som sådan, kostnaderna för den önskade vården i jämförelse med andra insatser samt den enskildes önskemål som sådant om en viss vårdform, jfr. RÅ 85 ref. 2:67 och RÅ 1991 ref. 97. Av regeringsrättens domskäl i det sistnämnda fallet kan utläsas att den enskildes önskemål i princip bör vara avgörande. Undantag härifrån kan tänkas, om socialnämndens utredning visar att de åtgärder som föreslås av den enskilde inte är ändamålsenliga för att avhjälpa det föreliggande vårdbehovet eller i vart fall att de av nämnden förordade åtgärderna är mera ägnade att leda till ett varaktigt resultat.

Av handlingarna i målet och det som framkommit vid den muntliga förhandlingen framgår huvudsakligen följande. H. M. är gift och har två barn. Han lider av ett patologiskt spelmissbruk vilket kännetecknas av att såväl han som hans omgivning lider av hans spelande. Spelberoendet har medfört svåra sociala konsekvenser för H. M. och hans familj och han har försatt både sig själv och familjen i en svår ekonomisk situation. Bl.a. har familjen fått gå ifrån sitt hus och familjen har splittrats. För närvarande bor han ensam och barnen bor hos hans hustru. H. M. har påbörjat en öppenvårdsbehandling hos Arne Edström i Söderköping och han känner stor tillit till Arne Edström och hans behandlingsmetod. Sedan ansökan om bistånd till behandlingen gjordes har H. M. under ärendets handläggning fortsatt behandlingen hos konsultfirma Spelstopp. Behandlingen har bekostats genom lån av anhöriga. Sammanlagt har han haft nio terapisaftal med Arne Edström varav kommunen genom beslut den 8 maj 2002 har beviljat bistånd till två samtal. Varje terapisaftal är två timmar långt och har genomförts i H. M.s föräldrars hem. H. M. har nu varit spelfri i fem månader och han har påbörjat återbetalningen av sina skulder. Han har dessutom sammanträffat med kommunens ekonomiska rådgivare och tillsammans med denne lagt upp en avbetalningsplan. Den av barn- och utbildningsnämnden anvisade behandlingen utgörs av behandlingsinsatser enligt Minnesotamodellens 12stegsprogram och H. M.s behandlingsbehov bedöms av nämnden kunna tillgodoses genom kommunens egna behandlingsresurser. H. M. är negativt inställd till den av nämnden förordade behandlingen.

Länsrätten gör följande bedömning.

I målet är klarlagt att H. M. har ett långvarigt spelberoende för vilket han är i behov av hjälpinsatser och att han i detta hänseende har rätt till bistånd enligt socialtjänstlagen. Målet gäller således i vilken form biståndet skall utgå. H. M. har i detta avseende förordat en till spelberoende särskilt riktad behandling som tillhandahålls av konsultfirma Spelstopp i Söderköping. Barn- och utbildningsnämnden har i stället anvisat H. M. till en öppenvårdsbehandling i kommunens regi. Vid en jämförelse mellan de båda vårdalternativen som är aktuella i målet finner länsrätten att inget av dem kan sägas vara direkt olämpligt. Det av H. M. begärda biståndet kan inte heller sägas vara så kostnadskrävande eller svårgenomförbart för kommunen att det på grund av detta inte skulle kunna komma i fråga. Vid sådana förhållanden bör, i enlighet med vad som följer av rättspraxis, H. M.s önskemål i princip vara avgörande. Då den av H. M. föreslagna behandlingen förefaller vara ändamålsenlig och ingenting i målet framkommit som talar för att den av nämnden förordade behandlingen skulle leda till ett mer varaktigt resultat

skall H. M. beviljas bistånd i den form som han begärt. Överklagandet skall således bifallas.

DOMSLUT

Länsrätten bifaller överklagandet och återförvisar målet till barn- och utbildningsnämnden i Sölvesborgs kommun som har att till H. M. utge bistånd till vård och behandling på konsultfirma Spelstopp vid sammanlagt tolv tillfällen samt resekostnader i samband med denna behandling.

Länsrätten förordnar med stöd av 12 kap. 3 § sekretesslagen att sekretess enligt 7 kap. 4 § samma lag skall bestå för de uppgifter om enskilda personliga förhållanden som förebringats vid länsrättens muntliga förhandling inom stängda dörrar och som inte intagits i denna dom.

Torsten Antonson

KAMMARRÄTTEN I JÖNKÖPING

DOM

2003-07-11 Meddelad i Jönköping

Avdelning 1

Mål nr 2853-02

KLAGANDE

Barn- och utbildningsnämnden i Sölvesborgs kommun

MOTPART

H. M.

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Länsrättens i Blekinge län dom den 26 augusti 2002 i mål nr 670-02

SAKEN

Bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453; SoL) till behandling för spelberoende

Barn- och utbildningsnämnden yrkar att kammarrätten, med ändring av länsrättens dom, skall fastställa nämndens beslut.

H. M. bestrider bifall till överklagandet.

Barn- och utbildningsnämnden tillägger utöver vad som redan anförts i länsrätten bl.a. följande. Den öppenvårdsbehandling som kommunen tillhandahåller bedrivs av en mycket erfaren och välmeriterad terapeut med många års erfarenhet av beroendeproblematik. I all beroendeproblematik är det viktigt att se helheten och i den ingår familjen. H. M. har samtidigt som han provade på kommunens öppenvårdsbehandling gått hos Arne Edström, konsultfirman Spelstopp, Söderköping. Det är aldrig bra för en person med beroendeproblematik att samtidigt gå i två olika behandlingar. Eftersom han redan varit i kontakt med Arne Edström och där skapat en relation var det svårt att nå fram med kommunens behandlingsform. Nämnden ifrågasätter inte kvaliteten i Arne Edströms verksamhet, det som bedömes är vårdbehov och form av vård. Den öppenvård kommunen bedriver svarar upp till det vårdbehov som H. M. har, och nämnden kan hjälpa hela familjen vilket är en förutsättning för ett lyckat resultat.

H. M. anför bl.a. följande. Den behandling han har erbjudits av nämnden är till delar allmänt anpassad till alla typer av missbruk, men saknar de speciella faktorer som påverkar en spelmissbrukare. Självklart är han tacksam om hans familj kan få stöd och hjälp men det kan inte ställas mot hans behov av att få en spelrelaterad behandling.

Kammarrätten beslutar följande.

Kammarrätten instämmer i länsrättens ställningstagande. Vad barn- och ungdomsnämnden anfört i kammarrätten föranleder inte annan bedömning.

Överklagandet bör därför inte bifallas.

Kammarrätten avslår överklagandet.

Kammarrätten fastställer länsrättens sekretessförordnande.

Sten Englund

Göran Mattsson, referent

Veronica Lindström

REGERINGSRÄTTEN

DOM

Mål nr 4582-03

meddelad i Stockholm den 1 juni 2005

KLAGANDE

Barn- och utbildningsnämnden i Sölvesborgs kommun

MOTPART

H. M.

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrättens i Jönköping dom den 11 juli 2003 i mål nr 2853-02

SAKEN

Bistånd enligt socialtjänstlagen

YRKANDE M.M.

Barn- och utbildningsnämnden fullföljer sin talan.

H. M. bestrider ändring.

Svenska Kommunförbundet anför i yttrande bl. a. följande.

Socialnämnden skall enligt 3 kap. 7 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL, arbeta för att förebygga och motverka missbruk av alkohol och andra beroendeframkallande medel. Nämnden skall vidare genom information till myndigheter, grupper och enskilda och genom uppsökande verksamhet sprida kunskap om skadeverkningar av missbruk och om de hjälpmöjligheter som finns. - Av 5 kap. 9 § SoL, framgår att socialnämnden aktivt skall sörja för att den enskilde missbrukaren får den hjälp och vård som han eller hon behöver för att komma ifrån missbruket. Socialnämnden skall enligt samma bestämmelse i samförstånd med den enskilde planera hjälpen och vården och noga bevaka att planen fullföljs. - Dessa båda bestämmelser motsvarar tillsammans 11 § i gamla socialtjänstlagen (1980:620), vilket framgår av prop. 2000/01:80 s. 165 och 166. Av lagtext och författningskommentar i förarbeten framgår alltså att någon ändring i sak inte gjorts av den tidigare lagstiftningen. Enligt 4 kap. 1 § SoL har den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning och för sin livsföring i övrigt. Med begreppet "livsföring i övrigt" avses bl.a. vård- och behandlingsinsatser för missbrukare. Den vård och behandling som avses är sådan som ligger inom socialtjänstens ansvarsområde, dvs. behandlingsinsatser för personer som missbrukar alkohol och beroendeframkallande medel. - I den allmänna motiveringen i prop. 2000/01:80 Ny socialtjänstlag m.m. s. 93 har följande mening infogats: "Men även behandling för spelmissbruk kan i vissa fall vara en insats som ligger inom socialtjänstens ansvarsområde." - Enligt Svenska Kommunförbundets uppfattning förändrar dock denna mening inte rättsläget eftersom lagen inte ändrats i sak. Enligt Svenska Kommunförbundets uppfattning har ärendet felaktigt handlagts enligt SoL:s bestämmelser om bistånd till "livsföringen i övrigt" i form av missbrukarvård. Det borde i stället ha prövats som ett ärende om ekonomiskt bistånd till resekostnad och terapi. Länsrättens resonemang om olika behandlingsalternativ, som även kammarrätten instämmer i, blir därmed inadekvat i målet och kammarrättens dom att tillerkänna den sökande vård har enligt förbundets mening blivit felaktig.

Socialstyrelsen, som inhämtat expertutlåtande om behandling av spelberoendefrågor av A. S., utredare/projektledare för spelberoendefrågor vid Statens folkhälsoinstitut, anför i eget yttrande bl.a. följande.

Från principiell synpunkt är Socialstyrelsens inställning att hjälp för spelberoende faller in under SoL:s bestämmelser och att det därvid kan åligga en kommun att bidra till att den som behöver sådan hjälp också får bistånd till behandling. Behandlingsmetoderna för spelberoende är ännu outvecklade och resultaten är inte fullt utvärderade. Under sådana omständigheter är det rimligt och i enlighet med SoL att kommunen får tillfälle att i förväg och med stöd av en ansökan och i samråd med den enskilde sökanden överenskomma om lämplig behandling. Under dessa förutsättningar saknas hinder för att bistånd utgår till det slags behandling som i det enskilda fallet bedöms vara den lämpligaste. Denna bedömning skall göras med utgångspunkt i den enskildes behov i första hand och kostnaderna för behandlingen i andra hand. Inget hindrar dock att bistånd utges i efterhand också avseende en behandling som påbörjats och ännu pågår innan en ansökan prövats, under de förutsättningar som anges i RÅ 1989 ref. 90 1, främst förutsättningen att det i sig inte finns anledning att ifrågasätta sökandens val av behandlingsalternativ. - - -

Den öppenvårdsbehandling som Barn- och utbildningsnämnden har erbjudit H. M. är Minnesotamodellens 12-stepsprogram som är allmänt anpassad till alla typer av missbruk. Behandlingen består av gruppterapi och enskilda samtal. Behandlingen bedrivs av en erfaren drogterapeut som saknar specifik utbildning att arbeta med spelberoende personer. I behandlingens gruppverksamhet ingår framför allt personer som är narkotika- eller alkoholberoende. Behandlingen omfattar även hjälp och stöd till missbrukarens familj. - H. M. har föredragit en öppenvårdsbehandling för spelmissbruk hos konsultfirma Spelstopp. Den behandlingen är speciellt anpassad för personer som är spelberoende och består av enskilda terapisaftal. Behandlingen är baserad på kognitiv beteendeterapi med konsekvensbeskrivning. Behandlingen bedrivs av en terapeut med lång erfarenhet av behandling för spelberoende. Han saknar professionell terapeututbildning och har tidigare varit spelberoende. Behandlingen innehåller inte några inslag av hjälp och stöd till familjen. -

Socialstyrelsen instämmer i A. S. bedömning av den önskade insatsens lämplighet. I utlåtandet framhålls bl.a. att den främsta skillnaden mellan spelberoende och andra typer av missbruk är att upptagenhet av spel inte har de inslag av kemiskt beroende som finns när det gäller alkohol och andra droger, utan är en mer renodlad psykosocial process. I utlåtandet anges vidare att det oftast inte är lämpligt att spelare deltar i samma gruppverksamhet som personer med andra typer av missbruk, eftersom såväl problembilden som vägen ut ur missbruket skiljer sig åt. För en person som befinner sig i ett intensivt spelmissbruk eller just har lämnat ett sådant är det enligt A. S. bedömning av största vikt att behandlingen och stödet till denna person är anpassat efter spelarens speciella problem och spelandets karaktär. När det gäller behandling av spelberoende visar det fåtal studier som finns på området att kognitiv beteendeterapi har de mest lovande resultaten. A. S. samlade bedömning i fråga om val av behandlingsform i förevarande fall är att den behandling som H. M. kan få hos konsultfirma Spelstopp kan vara av avgörande betydelse för dennes möjligheter att bli fri från spelrelaterade problem. - Avsaknad av åtgärder i form av hjälp och stöd till missbrukarens familj kan enligt Socialstyrelsens mening ses som en brist i den behandling som bedrivs av konsultfirma Spelstopp. Vid missbruk ligger dock grundproblemet hos den spelberoende. Därför måste effekter som den beviljade insatsen kan förväntas ha på missbrukaren själv anses vara av största betydelse i sammanhanget. Mot bakgrund av det som anges i expertutlåtandet bedömer Socialstyrelsen att den önskade behandlingen hos konsultfirma Spelstopp kan vara en lämplig insats för H. M.s spelrelaterade problem. Socialstyrelsen anser också att utlåtandet ger stöd för uppfattningen att den behandling som bedrivs av konsultfirma Spelstopp i högre grad än den öppenvårdsbehandling som bedrivs i kommunens regi svarar upp till H. M.s vårdbehov. - I samband med frågan om insatsens

lämplighet vill Socialstyrelsen föra fram ytterligare en aspekt. Den verksamhet som bedrivs av konsultfirma Spelstopp är inte tillståndspliktig enligt SoL. När allmänna medel används för att finansiera behandling bör höga krav ställas på både insyn och kvalitet i verksamheten. Vid beviljande av bistånd för behandling av spelberoende till en icke tillståndspliktig verksamhet uppstår problem med att följa tillämpningen av lagen och rättssäkerheten för den enskilde kan sättas ur spel. En behandling utan varken legitimationskrav eller tillstånd är inte möjlig att granska och kan - i vart fall teoretiskt - bestå av i princip vad som helst. Socialstyrelsen anser därför att bistånd enligt SoL för en behandling som inte omfattas av tillståndsplikt endast bör vara aktuellt i de fall där behandlingsmetoderna och behandlingsresultaten är väldokumenterade och presenterade för socialtjänsten. Socialstyrelsen finner dock inte att en behandling i ett enskilt fall bör anses som en olämplig insats endast på grund av att verksamheten inte omfattas av tillståndsplikt eller legitimationskrav. - - -

Mot bakgrund av att den av H. M. förordade behandlingen bedöms som en lämplig insats för hans spelberoende och att han förefaller vara särskilt motiverad till den behandlingen är Socialstyrelsens uppfattning att H. M. är berättigad till bistånd för behandling av spelmissbruk hos konsultfirma Spelstopp.

Barn- och utbildningsnämnden konstaterar i yttrande att Svenska Kommunförbundets och Socialstyrelsens yttranden markant skiljer sig åt. Nämnden anför att det som går att utläsa av dessa två yttranden är att tydliga direktiv behövs så att socialtjänsten vet hur man skall förhålla sig när klienter söker bistånd till behandling för sitt spelberoende. H. M. anför i eget yttrande att han sedan knappt tre år är spelfri, vilket helt och hållet beror på den terapi han gått i.

SKÄLEN FÖR REGERINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

I målet uppkommer i första hand frågan om det ansvar som åvilar socialnämnden enligt SoL när det gäller missbruk av mera traditionellt slag, dvs. av alkohol och andra beroendeframkallande medel, också omfattar s.k. spelmissbruk. Denna fråga måste bedömas med hänsyn till de aktuella bestämmelsernas bakgrund och syfte.

Särskilda regler om kommunens ansvar för att förebygga missbruk och erbjuda vård för missbruksproblem fanns före socialtjänstreformen 1980 i lagen (1954:579) om nykterhetsvård, NvL, och gällde endast missbruk av alkohol. NvL, som även innehöll möjlighet till tvångsåtgärder, utsattes för mycket kritik. I propositionen 1979/80:1 om socialtjänsten föreslogs inga möjligheter till tvångsåtgärder mot missbrukare inom socialtjänstens ram utan svåra fall avsågs lösas genom ökade möjligheter till tvångsintagning inom psykiatrin. Inte heller föreslogs några bestämmelser i den äldre SoL som klargjorde socialtjänstens ansvar för insatser riktade till missbrukarna. Den diskussion som i dessa avseenden fördes i propositionen tog i princip endast sikte på missbruk av alkohol och narkotika (a. prop. del A s. 182 och 507 och del C s. 55 ff.). Vid riksdagsbehandlingen tog dock socialutskottet initiativ till att införa en ny paragraf i den föreslagna socialtjänstlagen, 11 §, vilken slog fast socialnämndens ansvar för att arbeta förebyggande mot missbruk av alkohol och andra beroendeframkallande medel samt att stödja enskilda missbrukare och se till att de fick den hjälp eller vård som behövdes för att komma ifrån missbruket (SoU 1979/80:44 s. 55 f. och 106 f). Utskottets diskussion gällde endast alkohol och narkotika. Utskottet betonade vidare socialnämndens ansvar för att bedriva en aktiv verksamhet för att nå och hjälpa de enskilda människor som har problem med missbruk även om de inte själva begärt bistånd av nämnden. På begäran av riksdagen föreslogs härefter i en senare proposition, prop. 1981/82:8, en särskild lag om vård av missbrukare i vissa fall, vilken öppnade möjligheter till viss tvångsvård av missbrukare inom socialtjänstens ram. Dessa bestämmelser gällde endast missbrukare av alkohol och narkotika.

I proposition 1987/88:147 föreslogs en ny lag rörande tvångsvård av missbrukare, vilken på förslag av Lagrådet preciserades till att gälla vid missbruk av alkohol, narkotika eller flyktiga lösningsmedel (a. prop. s. 223 och 227). I samma proposition behandlades vissa

åtgärder för att förstärka den frivilliga missbrukarvården, varvid vissa tillägg föreslogs till 11 § SoL. Ändringarna syftade till att klargöra socialtjänstens ansvar för att söka upp och kontinuerligt följa en missbrukare med stöd- och behandlingsinsatser (a. prop. s. 19 f.). Någon ändring av tillämpningsområdet - alkohol och andra beroendeframkallande medel - gjordes alltså inte.

Bestämmelsen i 11 § i 1980 års SoL behandlades även i prop. 1996/97:124, dock utan att några ändringar föreslogs. I propositionen anfördes bl.a. (s. 137) att socialtjänstens skyldighet att motverka missbruk av alkohol och andra beroendeframkallande medel innebär en skyldighet att verka även om den enskilde missbrukaren inte framställt önskemål om hjälp. Endast missbruk av alkohol och droger diskuterades i sammanhanget. Viss ändring av 11 § gjordes på grund av förslag i proposition 1998/99:3, vilken gällde missbruk av dopningsmedel. Ändringen innebar att bestämmelser om insatser för barn och unga som missbrukar olika medel, bl.a. dopningsmedel, sammanfördes i en egen paragraf (a. prop. s. 88 och 97). Den nu aktuella paragrafen, som härvid fick den lydelse den hade fram till ikraftträdandet av 2001 års SoL, ändrades dock inte såvitt gällde de vuxna missbrukarna.

Den nya SoL innebär till stor del en omstrukturering och modernisering av bestämmelserna i 1980 års SoL. Många bestämmelser i den äldre lagen har överförts utan ändring. Det gäller bl.a. 11 § i den äldre SoL (prop. 2000/01:80 s. 165-166 och 231). Paragrafen har emellertid delats upp på så sätt att dess två första stycken intagits 13 kap. 7 § och dess tredje stycke i 5 kap. 9 §. Av 3 kap. 7 § framgår sålunda bl.a. att socialnämnden skall arbeta för att förebygga och motverka missbruk av alkohol och andra beroendeframkallande medel och av 5 kap. 9 § bl.a. att socialnämnden skall aktivt sörja för att den enskilde missbrukaren får den hjälp och vård som han behöver för att komma ifrån missbruket. Av det senare lagrummet framgår sålunda inte längre uttryckligen att det skulle vara begränsat till missbruk av alkohol och andra beroendeframkallande medel.

Regeringsrätten gör följande bedömning.

Socialtjänstens traditionella ansvar när det gäller vuxna missbrukare har successivt utvidgats från att ursprungligen endast gälla alkohol till att omfatta även narkotika, flyktiga lösningsmedel och andra beroendeframkallande medel. Gemensamt för dessa typer av missbruk är att den enskilde utsätter sin hälsa och sociala situation för allvarlig fara till följd av de inslag av kemiskt beroende som finns när det gäller alkohol och andra droger. Socialtjänstens ansvar sträcker sig på detta område längre än till att ge bistånd till den som begär det. Socialnämnden är således skyldig att bedriva förebyggande verksamhet och att försöka förmå missbrukare som behöver vård eller behandling att acceptera detta även när de inte själva ansöker om det. Socialnämnden är även skyldig att se till att en missbrukare som behöver behandling också får detta. Avgift får inte tas ut för själva behandlingsinsatserna.

Ett så långtgående ansvar som nu sagts kan inte utan uttrycklig lagändring utsträckas till områden av annan karaktär, oavsett om den enskildes problem kan betecknas som "missbruk" av något slag. Bestämmelserna i kap. 7 § och 5 kap. 9 § SoL kan således inte anses ha fått en vidare innebörd än den tidigare 11 § i 1980 års SoL. Dessa bestämmelser tar alltså endast sikte på missbruk av alkohol och andra beroendeframkallande medel. Socialnämnden har därför inte någon generell skyldighet att arbeta för att förebygga spelmissbruk eller att tillhandahålla behandling för spelmissbruk.

Det nu anförda hindrar inte att rätt till bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL i vissa fall kan komma i fråga även när det gäller behandling för spelmissbruk (jfr prop. 2000/01:80 s. 93). Rätten till bistånd är generell till sin karaktär och inte begränsad till vissa insatser eller ändamål. Till skillnad från vad som gäller vid behov av behandling för missbruk av alkohol etc. förutsätter dock bistånd till behandling för spelmissbruk att de allmänna

förutsättningarna för rätt till bistånd är uppfyllda, främst att den enskilde inte själv kan tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt.

Om det förelegat tillräckliga förutsättningar för att medge H. M. ekonomiskt bistånd till behandling för spelmissbruk är inte tillfredsställande utrett i målet. Barn- och utbildningsnämnden har dock inte ifrågasatt H. M.s behov av bistånd för att komma ifrån sitt spelberoende och Regeringsrätten finner med hänsyn till nämndens inställning inte anledning att utgå från annat än att H. M. i och för sig haft rätt till bistånd för att komma till rätta med sitt spelande.

Frågan är då om det av Barn- och utbildningsnämnden erbjudna biståndet i form av viss behandling som nämnden tillhandahåller för missbrukare av alkohol och andra droger bort godtas eller om det av H. M. önskade alternativet i form av en för spelmissbrukare särskilt anpassad terapi varit så mycket lämpligare att ekonomiskt bistånd bort utgå för att möjliggöra denna terapi. Regeringsrätten finner i denna del, särskilt mot den utredning och bedömning som gjorts av Socialstyrelsen, att H. M. får anses berättigad till bistånd i enlighet med sin ansökan.

Barn- och utbildningsnämndens överklagande skall därför avslås.

REGERINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Regeringsrätten avslår överklagandet.

Regeringsrätten fastställer vad kammarrätten beslutat om sekretess.

Susanne Billum

Marianne Eliason

Lars Wennerström

Stefan Ersson

Carl Gustav Femlund

Anna-Karin Hoffstedt, Föredragande regeringsrättssekreterare